Właściwości Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) posiada kilka kluczowych właściwości, które pozwalają mu na skuteczne pełnienie roli w ochronie praw człowieka w Europie. Przede wszystkim, ETPC jest instytucją międzynarodową, działającą na mocy Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, która została uchwalona przez Radę Europy. Jego głównym zadaniem jest rozpatrywanie skarg indywidualnych dotyczących naruszeń praw człowieka, jakie miały miejsce w krajach członkowskich Rady Europy.

ETPC działa na podstawie systemu, który pozwala na składanie skarg przez osoby fizyczne, organizacje lub inne podmioty, które twierdzą, że ich prawa zostały naruszone przez państwa członkowskie. Trybunał ma zdolność wydawania wyroków, które mogą nakładać na państwa obowiązek naprawienia wyrządzonych szkód, na przykład przez wypłatę odszkodowania. Decyzje ETPC mają charakter wiążący, co oznacza, że państwa, które są skazane przez Trybunał, muszą podjąć odpowiednie kroki w celu wdrożenia zaleceń.

ETPC jest niezależnym organem, który działa poza strukturami Unii Europejskiej i jest częścią systemu Rady Europy. Jego jurysdykcja obejmuje wszystkie państwa członkowskie Rady Europy, co daje mu szeroki zakres wpływu na przestrzeganie praw człowieka w tych krajach. Trybunał ma swoją siedzibę w Strasburgu, a jego orzecznictwo wpływa na interpretację praw człowieka oraz standardy ochrony tych praw w Europie.

Jedną z istotnych właściwości ETPC jest także fakt, że jego wyroki stanowią istotny element rozwoju prawa międzynarodowego w zakresie ochrony praw człowieka, a także wpływają na legislację krajową i praktyki sądowe w państwach członkowskich.

ETPC posiada również mechanizm, który umożliwia składanie skarg przez osoby fizyczne, a także przez grupy osób, które czują się pokrzywdzone przez naruszenia praw człowieka w ich kraju. Skargi mogą dotyczyć szerokiego zakresu praw, takich jak prawo do życia, prawo do sprawiedliwego procesu, wolność słowa, czy zakaz tortur i nieludzkiego traktowania. Istotnym aspektem jest to, że przed wniesieniem sprawy do Trybunału, skarżący musi wyczerpać wszystkie dostępne środki prawne w kraju, w którym doszło do naruszenia.

Jako instytucja międzynarodowa, ETPC pełni funkcję nadzorczą nad przestrzeganiem Konwencji o Ochronie Praw Człowieka. W przypadku stwierdzenia naruszenia, Trybunał wydaje wyrok, który nie tylko wpływa na indywidualny przypadek, ale także na praktyki prawne w danym państwie. Wyrok może także nakładać obowiązek zmian legislacyjnych lub innych działań naprawczych w państwach, które zostały skazane. Państwa muszą dostosować swoje przepisy krajowe do wymogów orzecznictwa ETPC, co sprzyja jednolitym standardom ochrony praw człowieka w Europie.

Właściwością ETPC jest także jego zdolność do rozpatrywania spraw, które mają szerszy wymiar, nie tylko indywidualny. Zdarza się, że Trybunał zajmuje się sprawami, które dotyczą kwestii systemowych naruszeń praw człowieka w danym państwie, takich jak niewłaściwe traktowanie mniejszości narodowych czy trwałe problemy z wolnością mediów. W takich przypadkach orzecznictwo Trybunału może stanowić istotny punkt odniesienia dla reform w danym kraju.

ETPC działa na zasadzie kolegialności, co oznacza, że w skład Trybunału wchodzą sędziowie wybrani przez państwa członkowskie. Każde państwo członkowskie ma swojego sędziego, jednak orzeczenia wydawane są przez składy sędziowskie, które są losowo tworzone na potrzeby konkretnej sprawy. Sędziowie Trybunału muszą być niezależni, a ich kadencje są długoletnie, co zapewnia stabilność i obiektywizm w orzecznictwie.

Warto również zaznaczyć, że ETPC, mimo swego dużego wpływu, ma swoje ograniczenia. Na przykład nie ma uprawnień do zmiany wewnętrznych przepisów krajowych, co oznacza, że jego rola jest głównie kontrolna. Chociaż wyrok Trybunału jest wiążący, to państwa członkowskie mają swobodę w wyborze metod wdrażania orzeczenia. W wielu przypadkach wdrożenie zaleceń Trybunału wymaga długotrwałych procesów legislacyjnych, co może skutkować opóźnieniami w realizacji pełnej ochrony praw człowieka w danym kraju.

Artykuł 32 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności stanowi, że Trybunał jest właściwy do rozstrzygania wszystkich kwestii dotyczących wykładni i stosowania Konwencji i jej Protokołów, które zostaną mu przedłożone do rozpoznania na podstawie artykułów 33, 34 i 47 (czyli skargi międzynarodowe, indywidualne i opinie doradcze).

Kompetencje Trybunału można podzielić na: ratione temporis, ratione materiae i ratione personae.

Ratione temporis. Zdarzenia (czyny, decyzje i fakty), mogą być podstawą wniesienia skargi, jedynie gdy zaistniały po wejściu w życie Konwencji w danym państwie(w sprawach polskich odnosi się to do zdarzeń po 1 maja 1993 roku), a w odniesieniu do Protokołów Dodatkowych (Polska ratyfikowała Protokoły nr: 1,2,4,9,10 w dn. 10 października 1994 roku), po dacie ratyfikacji określonego Protokołu. „Wyjątkiem od powyższej reguły jest sytuacja trwała, w której stan faktyczny powodujący naruszenie Konwencji powstał przed jej ratyfikacją i nadal występuje. Przykładowo sytuacja trwała (continuing situation) wystąpiła w sprawie, w której naruszenie Konwencji miało początek w 1967 roku, potem nastąpiło wypowiedzenie Konwencji przez państwo, później ponownie ratyfikowano Konwencję, a kompetencję Komisji uznano dopiero od listop[ada 1985 roku jednak stan naruszenia istnieje do dnia rozpatrywania sprawy (Papamichapoulos i inni v. Grecja, 1993)”[1].

Ratione matariae. Trybunał jest kompetentny rozstrzygać tylko i wyłącznie naruszenia praw człowieka zawartych w Konwencji i Protokołach Dodatkowych. Naruszenie to musi wynikać z ustanowionego przez państwo aktu prawnego, aktu organów wykonawczych, decyzji administracyjnych i prokuratorskich, wyroków sądowych itd. Oprócz tego skarżący musi być bezpośrednią lub pośrednią ofiarą naruszenia prawa. Podmiot może być poszkodowany pośrednio w dwóch przypadkach. Po pierwsze może być tzw. ofiarą potencjalną (potential victim), czyli osobą, która ma istotne powody do obawy, że w każdej chwili stanie się ofiarą naruszenia Konwencji. Po drugie, jako skarżący może wystąpić osoba, która jest poszkodowana na skutek działań wymierzonych przeciwko innej osobie (indirect victim) np.: skarga matki na nieludzkie traktowanie jej syna przebywającego w więzieniu (Y. V. Austria, 1962)

Ratione personae. Trybunał może przyjmować skargi od osób fizycznych, prawnych, organizacji pozarządowych, grupy jednostek lub państw (kompetencje te zostaną szerzej opisane przy omawianiu kryteriów dopuszczalności skargi).

---

[1] A. Redelbach, *Prawa naturalne-prawa człowieka-wymiar sprawiedliwości. Polacy wobec Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, Toruń 2000, s. 394

W serwisie dyplom.com.pl prezentujemy obronione prace dyplomowe, które mogą służyć za wzór do napisania własnej pracy - gdyby potrzebowali jeszcze Państwo konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - fachowa pomoc w pisaniu prac.